

KRAJSKÝ ÚŘAD KRAJE VYSOČINA
Odbor životního prostředí a zemědělství
Žižkova 57, 587 33 Jihlava, Česká republika
Pracoviště: Seifertova 24, Jihlava

dle rozdělovníku

Váš dopis značky/ze dne
2. 10. 2017

Číslo jednací
KUJI 82758/2017
OZPZ 2809/2017

Vyřizuje/telefon
Zdeňka Brunová
564 602 505

V Jihlavě dne
8. 11. 2017

Rozhodnutí

Krajský úřad Kraje Vysočina, odbor životního prostředí a zemědělství (dále též OŽPZ KrÚ Kraje Vysočina), jako příslušný orgán ochrany přírody podle § 77a odst. 5 písm. h), f) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v pozdějších zněních (dále též „zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody“)

na území Kraje Vysočina v působnosti Krajského úřadu,

žadateli - Jan Pipek (fyzická osoba podnikající), Rumjancevova 65/20a, 460 01 Liberec IČ:05487960,

I. nepovoluje výjimku

dle § 56 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody, ze zákazů u zvláště chráněných živočichů uvedených v § 50 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody, konkrétně dovoz, držení, přepravu, přemísťování, nabízení k prodeji jedinců a různých vývojových stádií druhu čmelák zemní (*Bombus terrestris terrestris*),

II. nepovoluje

dle § 54 odst. 3 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody, prodej a vypouštění v zajetí/uměle odchovaných jedinců a různých vývojových stádií druhu čmelák zemní (*Bombus terrestris terrestris*)

za účelem poskytování opylovací služby a podpory obnovy populace tohoto druhu v areálu jeho původního výskytu.

Odůvodnění

Podáním žádosti Janem Pipkem, fyzickou osobou podnikající, IČ: 05487960, bylo dne 3. 10. 2017 ve smyslu § 44 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen správní řád) zahájeno řízení o výjimce dle § 56 a udělení souhlasu dle § 54 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody.

Žadatel žádá o povolení výše uvedených činností v souvislosti se záměrem - dovoz laboratorně odchovaných hnízd (matka a dělnice) čmeláka zemního (*Bombus terrestris terrestris*) z Polské republiky a jejich prodej třetím osobám – zahrádkářům. Ti mají hnízda umisťovat do zahrad s tím, že na podzim vytvoří společenství nové královny, které mohou v přírodě zakládat nové kolonie. Přeprava a přemísťování rojů bude prováděno poučenými osobami. Pro nakupující je připraven odborný manuál, který bude dodán s hnízdem. Ve spolupráci s Krajskou veterinární správou bude zajištěno vyšetření TRACES, potvrzující že spolu s čmeláky nebudou do ČR zavlečeni paraziti či nákazy. Pan Pipek předpokládá dovoz, prodej a vypuštění do 200 ks hnízd za jeden rok. Touto aktivitou žadatel sleduje jak veřejný zájem zájmových chovatelů a pěstitelů, tak zájem rozšíření populace předmětného druhu v přírodě.

Správní orgán dopisem ze dne 12. 10. 2017 oznámil zahájení řízení známým účastníkům. Na základě ustanovení § 71 odst. 3 zákona o ochraně přírody mají postavení účastníka předmětného řízení obce Kraje Vysočina mimo CHKO. Dle § 70 odst. 2 zákona o ochraně přírody byla ve stejném termínu o zahájení řízení informována občanská sdružení, která o toto u zdejšího správního orgánu požádala. K účastenství se v zákonem stanovené lhůtě přihlásil Český svaz ochránců přírody, ZO Jihlava, Hamerníkova 12, 586 01 Jihlava, IČO 709 56 502 podáním učiněným dne 18. 10. 2017. Dále se dne 25. 10. 2017 k řízení vyjádřil Městys Opatov, Opatov 149, 675 28 Opatov, IČ 002 90 068.

Podklady pro vydání předmětného rozhodnutí tvoří žádost s potvrzením původu exempláře (rojů) ohroženého druhu živočicha v ČJ a AJ ze dne 3. 10. 2017, popis plánované činnosti ze žádosti podané 11. 4. 2017, vyjádření AOPK ČR – pracoviště Havlíčkův Brod ze dne 7. 6. 2017, vyjádření ČSOP, ZO Jihlava ze dne 18. 10. 2017, vyjádření Městys Opatov ze dne 25. 10. 2017. Podkladem pro rozhodnutí jsou i skutečnosti obecně známe. Za skutečnosti obecně známé považuje správní orgán mj. takové poznatky, které jsou abstrahované (zpravidla odbornou literaturou) z většího počtu obdobných případů a je tedy možné s velmi vysokou mírou pravděpodobnosti je předpokládat i u obdobného případu jedinečného. Dále má krajský úřad za skutečnosti obecně známé ty, které se sice týkají jedinečného jevu, ale byly už dříve (tj. nezávisle na vedeném řízení) popsány a tento popis je veřejně přístupný.

Čmelák zemní (*Bombus terrestris*) je řazen mezi zvláště chráněné druhy živočichů v kategorii ohrožený. Podle § 50 zákona o ochraně přírody je zakázáno jej chytat, chovat v zajetí, držet, dopravovat, prodávat, nabízet za účelem prodeje. Zvláště chránění živočichové jsou chráněni ve všech svých vývojových stádiích, chráněna jsou jimi užívaná přirozená i umělá sídla a jejich biotopy. Zároveň je podle § 54 vypouštění zvláště chráněných živočichů odchovaných v lidské péči do přírody možné pouze v případě, že neohrozí riziko zhoršení stavu volně žijící populace a jedná-li se o vypuštění v areálu původního výskytu daného druhu za účelem obnovy jeho populace nebo stabilizace či posílení populací stávajících.

Ve smyslu § 56 zákona o ochraně přírody lze povolit výjimku ze zákazu u zvláště chráněných živočichů v případech, kdy jiný veřejný zájem převažuje nad zájmem ochrany přírody, nebo v zájmu ochrany přírody, dále také pokud je dán některý z důvodů uvedených v odstavci 2.

Protože se jedná o komerční využití laboratorně odchovaných čmeláků, kdy koncovým odběratelem jsou zájmoví chovatelé (zahrádkáři), neshledává správní orgán v provádění této činnosti žádný veřejný zájem a dále je záměr posuzován pouze z hlediska zájmu ochrany přírody.

Čmeláci, stejně jako další opylovači, hrají klíčovou úlohu při produkci potravin a zachování široké rozmanitosti rostlin. Klimatické změny, intenzifikace zemědělství, změny ve využití půdy i úbytek přirozeného prostředí vzhledem k rozvoji měst, jsou v současné době hlavními faktory vážně ohrožující jejich populace. Přímé/aktivní vypouštění jedinců do volné přírody se může zdát jako efektivní způsob ochrany ohrožených druhů, nese však s sebou také mnohá rizika. OŽPZ KrÚ Kraje Vysočina proto požádal o odborné posouzení Agenturu ochrany přírody a krajiny, pracoviště Havlíčkův Brod. Ta ve svém vyjádření vyslovuje pochybnost o příslušnosti laboratorně chovaných jedinců k poddruhu *Bombus terrestris terrestris*. Žadatel sice předložil certifikát o příslušnosti čmeláků k poddruhu *Bombus terrestris terrestris*, ten však Agentura ochrany přírody a krajiny považuje za nedostatečný. V kolonce „původ“ („origin“) je uvedeno roje/hnízda čmeláka zemního odchovaného člověkem v laboratorních podmínkách (doslovně přeloženo z AJ: v laboratoři komerčně chovaní čmeláci), v kolonce „země původu“ je uvedeno Polská republika. Nikde však není jednoznačně uvedeno, odkud pocházejí jedinci, kteří tento chov založili, ani jejich rodokmeny. Vzhledem k výše uvedeným pochybnostem by bylo třeba původ doložit rodokmeny prodávaných čmeláků až po matky odchycené z přírody a dále provést nezávislé genetické analýzy, které doloží, že skutečně jde o čistou linii poddruhu *B. t. terrestris* a že v průběhu laboratorního chovu nedošlo třeba i k nezáměrné kontaminaci běžně chovaným druhem *Bombus terrestris dalmatinus*, příp. jiným poddruhem.

Běžně se v laboratorních podmínkách chová poddruh *Bombus terrestris dalmatinus*, jehož chov je v laboratorních podmínkách snadnější, protože na rozdíl od poddruhu *Bombus terrestris terrestris* nezimuje, pouze estivuje, a nemá složitý jarní start. Šíření genů tohoto poddruhu do populací našich čmeláků by mohlo narušit jejich schopnost zimování, která je v našich podmínkách nezbytná, a tím ohrozit životaschopnost původních populací v ČR.

Nebezpečí narušení původních populací Agentura ochrany přírody a krajiny vidí i v případě, že by se jednalo o čistý poddruh *Bombus terrestris terrestris*. Je totiž pravděpodobné, že si místní populace vytvořily lokální adaptace, které nejlépe odpovídají danému prostředí. Vypouštění čmeláci pocházejí ze vzdálených lokalit a vyvíjeli se v odlišných podmínkách. Křížením s dovezenými čmeláky se mohou lokální adaptace narušit a životaschopnost našich původních populací snížit. K tomu se přidává fakt, že při laboratorním chovu dochází k domestikaci, v chovu se záměrně i nezáměrně uplatní jedinci s vlastnostmi výhodnými pro chov, takže se postupně vzdalují od svých divokých předků a mohou se oslabovat některé znaky, které mohou být klíčové pro přežití v přírodě. Vinou křížení omezeného počtu jedinců se u laboratorního chovu mohou projevit také negativa příbuzenského křížení (zhoršená vitalita, přežívání a rozmnožování).

Dále se Agentura ochrany přírody a krajiny podrobně zabývá otázkou reintrodukce a posilování populací a jejich obecnými kritérii, která předmětný záměr zjevně nesplňuje. Součástí záměru není vyhodnocení současného stavu populace čmeláka zemního v oblastech vypouštění ani

analýza příčin jeho ohrožení. Žadatel vypouštění nijak konkrétně neplánuje, nebude mít ani přímou kontrolu nad dalším osudem prodaných hnízd, takže nemůže ani vyhodnotit důsledky této aktivity. Závěrem Agentura ochrany přírody a krajiny konstatuje, že záměr posilování populace čmeláka zemního jedinci z polských laboratorních chovů není v zájmu ochrany tohoto druhu a nemá ani jiné přínosy z hlediska ochrany přírody. Existuje naopak významné riziko, že dovoz a vypouštění laboratorních čmeláků může narušit životaschopnost našich domácích populací, přičemž hlavní hrozbou je narušení genofondu a chování našich divokých populací čmeláků. Vypouštění čmeláků nejasného původu může ohrozit populaci jednoho z mála hojných a dosud stabilních druhů čmeláků, který je zásadním opylovačem pro volně rostoucí rostliny i zemědělské plodiny.

Také ČSOP, ZO Jihlava ve svém vyjádření zmiňuje hrozbu, že dovozem čmeláka zemního a jeho křížením s naší původní populací může být narušena rozmnožovací schopnost místních druhů a narušena druhová diverzita naší přírody. Nelze podle ní ani vyloučit nižší schopnost kříženců čelit chorobám a škůdcům jako následek křížení původních populací s chovanými jedinci. Dále vyjadřuje pochybnost o tom, že je prokázán převažující veřejný zájem nebo zájem ochrany přírody, a proto nedoporučuje schválení žádosti.

Městys Opatov ve svém vyjádření uvádí, že je třeba zabránit experimentům s možným zavlečením cizích druhů, v tomto případě čmeláků. Trvá na tom, že je nutné doložit rodokmen matek, ze kterých jsou čmeláci chováni, aby nedošlo ke křížení druhů. Vyslovuje svou pohybnost o prospěšnosti udělení výjimky.

Zkřížení laboratorně odchovaných čmeláků s naší původní populací může negativně ovlivnit jejich schopnost zimovat a jejich chování, může narušit jejich lokální adaptace, odolnost k chorobám a jejich životaschopnost. Není tedy naplněna zákonná podmínka pro povolení vypouštění zvláště chráněných živočichů odchovaných v lidské péči, která stanoví, že nehrozí riziko zhoršení stavu volně žijící populace. Na základě výše uvedených skutečností se správní orgán rozhodl výjimku a vypouštění čmeláků do přírody nepovolit.

Poučení účastníků

Proti výroku tohoto rozhodnutí mohou podle § 81 správního řádu účastníci řízení do 15 dnů ode dne doručení tohoto rozhodnutí (dle § 40 odst. 1 písm. a) správního řádu se lhůta počítá ode dne následujícího po dni doručení) podat odvolání k Ministerstvu životního prostředí a to podáním u Krajského úřadu Kraje Vysočina, odboru životního prostředí a zemědělství. Případně odvolání musí mít náležitosti uvedené v § 82 odst. 2 správního řádu.

Ing. Eva Horná
vedoucí odboru životního prostředí a zemědělství

Rozdělovník

Účastníci řízení

Dodejkou:

1. Jan Pipek, Rumjancevova 65/20a, Liberec 460 01
2. Miloslav Bartoš, ČSOP Jihlava, Hamerníkova 12, 568 01 Jihlava

Datovou schránkou

3. Obce Kraje Vysočina mimo CHKO

Na vědomí dodejkou:

4. Jan Pipek, Schnirchova 17,170 00 Praha 7